УДК 336.2
Артюх О.В.[1], Плакуща М. О.[2],
[1] д-р екон.наук, проф., Одеський НЕУ
[2] здобувач, Міжнародний гуманітарний університет.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Про виникнення режимів уникнення подвійного оподаткування почали говорити ще на початку минулого століття. У той час багато країн континентальної Європи підписали двосторонні угоди, особливо з сусідніми країнами, про уникнення подвійного оподаткування. З розвитком економічного співробітництва у 1920-х роках проблема подвійного оподаткування стала більш гострою. У цьому контексті Ліга Націй призначила економіста для вирішення проблеми подвійного оподаткування. В результаті було організовано кілька зустрічей між технічними експертами та урядовцями.

Подвійне оподаткування може існувати як у межах національних режимів оподаткування та мита, так і на міжнародному рівні. Виникнення подвійного оподаткування в рамках національної системи податків і зборів пов'язане не тільки з політичними причинами, але й з внутрішніми та міжнародними економічними причинами. Причинами виникнення міжнародного подвійного оподаткування є певні економічні передумови та неузгодженості між податковими законодавствами двох або більше країн. Економічними передумовами виникнення та існування міжнародного подвійного оподаткування є:

- значне розширення міжнародної економічної діяльності та іноземних інвестицій;
- підвищення ставок податку на прибуток до такого рівня, що подвійне оподаткування стає основною перешкодою для економічної діяльності.[1]

Транскордонний та міжнародний характер подвійного оподаткування унеможливлює вирішення цієї проблеми шляхом гармонізації національних податкових законодавств. На прикладі законодавства європейських країн з гармонізованою нормативно-правовою базою стає зрозуміло, що подвійне оподаткування спричинене не лише відмінностями у податкових системах країн-членів ЄС. Таке несприятливе явище може мати місце навіть тоді, коли податкове законодавство держав-членів є ідентичним. Це пов'язано з тим, що подвійне оподаткування виникає одночасно з права держави джерела доходу оподатковувати джерело доходу і права держави резидента оподатковувати резидента.

Подвійне оподаткування може виникати як всередині країни, так і тоді, коли дохід оподатковується на кордоні між національними та міжнародними угодами. При визначенні умов, за яких виникає подвійне оподаткування, слід звернути увагу на низку економічних та правових тенденцій, що

спостерігаються останніми роками. Розвиток глобальної економіки, поява і феноменальне зростання транснаціональних корпорацій та посилення економічної і політичної взаємозалежності між різними регіонами світу викликають занепокоєння національних урядів і спонукають до прийняття різних законодавчих заходів, спрямованих на сприяння розвитку міжнародних економічних відносин. Сфера оподаткування не є винятком, і відповідне регулювання в цій галузі сприяє економічному розвитку.

Обговорюючи подвійне оподаткування, його причини та наслідки, необхідно торкнутися питання ухилення від сплати податків, яке неминуче виникає, коли бізнес-організації намагаються зменшити свій податковий тягар. У літературі пропонуються різні пояснення ухилення від сплати податків, але найчастіше зазначається, що основною причиною ухилення від сплати податків (у тому числі через недостатнє регулювання механізмів усунення подвійного оподаткування) є надмірно високий рівень податків.

Пояснюючи особливості економічного подвійного оподаткування (оподаткування двох різних сторін з одного й того самого доходу або капіталу), автор наводить як найтиповіші його причини включення прибутку від угод між пов'язаними сторонами та одночасне оподаткування прибутку компанії на рівні компанії й дивідендів на рівні акціонера. Правила Типової конвенції про оподаткування доходів і капіталу свідчать, що економічна проблема подвійного оподаткування, що виникає внаслідок коригувань трансфертного ціноутворення в угодах з пов'язаними сторонами, вирішується в рамках процедури взаємних консультацій. Подвійне оподаткування в разі оподаткування доходів як на рівні компанії, так і на рівні акціонерів може бути усунуто тільки шляхом відповідного поєднання національного законодавства та податкових угод.[2]

Висновки: Отже, основною причиною явища подвійного оподаткування є не тільки відмінності в податкових системах різних країн, але й надмірний рівень оподаткування (зокрема, неналежна організація механізмів усунення подвійного оподаткування), що є основною причиною ухилення від сплати податків. Одним із способів подолання несприятливого явища подвійного оподаткування є укладення країнами угод про уникнення подвійного оподаткування. Для того, щоб усунути подвійне оподаткування, недостатньо просто скасувати оподаткування у джерела або походження. Однак, необхідно продовжувати дослідження та розвивати міжнародне податкове законодавство для ефективного вирішення цієї проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Олендер І.Я. Причини виникнення подвійного оподаткування: теоретичний та практичний аспекти. Юридичний бюлетень. 2020. № 15. С.134–139.

2. Карлін М. І. Міжнародне оподаткування: навчально-методичний посібник 2013. С.32